

УДК 314.117-054.51(100=161.2):316.347

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2020.01.005>**ЧЕКАЛЕНКО ЛЮДМИЛА**

доктор політичних наук, професор, викладач Дипломатичної академії України імені Геннадія Удовенка, заслужений діяч науки і техніки України

CHEKALENKO LIUDMYLA

a Doctor of Policy, professor, a lecturer at Hennadiy Udovenko Diplomatic Academy of Ukraine, Honored Worker of Science and Technique of Ukraine

Бібліографічний опис:

Чекаленко, Л. (2020) Закордонні українці: автохтонність як джерело збереження ідентичності. *Народна творчість та етнологія*, 1 (383), 5–13.

Chekalenko, L. (2019) Foreign Ukrainians: Autochthonness as a Source of Identity Preservation. *Folk Art and Ethnology*, 1 (383), 5–13.

ЗАКОРДОННІ УКРАЇНЦІ: АВТОХТОННІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація / Abstract

Мета статті полягає в науковій апробації нового підходу в дослідженні такого явища, як автохтонність національних меншин, а саме, вплив автохтонності на збереження національної ідентичності. Саме автохтонність національних меншин зберігає їх ідентичність, надає можливість протистояти асиміляційним тенетам.

При тому, як доводить практика, не всім національним меншинам вдалося зберегти власну ідентичність. Постає питання: чому деякі відстояли власну ідентичність, незважаючи на тиск владних структур титульної нації, а інші не досягли такого стану? Як свідчать історичні дані, збереження ідентичності є характерним для тих національних меншин, які мають або мали власну автохтонність. Саме такий стан зберігся в історичній пам'яті поколінь.

Задля дослідження зазначеної проблеми авторка проаналізувала теоретичне підґрунтя асиміляції національних меншин, запропоноване європейськими та американськими науковцями і запроваджене владними структурами деяких держав. За основу як приклад було взято асиміляційну схему щодо національних меншин, зокрема українців, запроваджену владними структурами Республіки Польща в міжвоєнний період. Розроблена, відповідно, польськими науковцями й політиками (Р. Дмовським, С. Стемповським, Ю. Ожеховським). Асиміляційна схема реалізувалася через осадництво, утравізацію та конфесійний чинник.

Тема, що розглядається, на наш погляд, є вкрай важливою для майбутнього розвитку європейської спільноти у зв'язку з колапсом сучасної європейської міграційної політики, а також політики адаптації титульних націй до прибулих іноцивілізаційних мігрантів.

Ключові слова: автохтонність, діаспора, асиміляція, акультурація, пацифікація, геноцид.

The article is aimed at the scientific appraisal of a new approach in the research of such a phenomenon as autochtonness of national minorities, namely autochtonness influence on the national identity preservation. Just the autochtonness of national minorities allows to preserve their identity, gives an opportunity to resist assimilation nets.

At the same time, as it is proved in practice, it has not been a success for all national minorities to keep own identity. That's why the question is risen: why some of them have defended own identity despite the pressure of authoritative structures of titular nation and the others haven't reached to such state? As it is affirmed by historical data, identity preservation is typical for those national minorities, which have or had own autochthonness. Just such a state is preserved in the historical memory of generations.

The authoress has analyzed theoretical principles of the national minorities assimilation, proposed by European and American scientists and established by authoritative structures of some states. It has been done to research indicated problem. Assimilation scheme as to the national minorities, especially Ukrainians, established by authoritative structures of the Republic of Poland in the interwar period has been taken as the basic example. It has been developed by Polish scientists and politicians (R. Dmowski, S. Stempowski, Yu. Orzechowski). Assimilation scheme has been realized through the osadniks, bilingualism and religious factor.

In our opinion, the subject under consideration is very important for the future development of European community in the connection with the collapse of modern European migration policy and also the policy of titular nations adaptation for arrived migrants from the other civilizations.

Keywords: autochthonness, diaspora, assimilation, acculturation, pacification, genocide.

Про асиміляцію етнічних меншин написано чимало. Це питання набуло особливої популярності у зв'язку зі складнощами європейської політики адаптації до прибулих іноцивілізаційних мігрантів. Процес обопільної адаптації дістав назву «*аккультурація*», тобто «окультурювання» (*acculturare* – від лат. *ad* – до і *cultura* – утворення, розвиток)¹ значної кількості прибулого мігрантського населення до розвинутих країн Європи, які розглядають власну культуру цивілізаційним феноменом сучасності.

Поняття «асиміляція» (від лат. – «*assimilatio*»), що означає уподібнення, ототожнення, тісно пов'язано з міграційним процесом. Найактивніше цими питаннями цікавилися європейські та американські вчені, завданням яких було теоретичне обґрунтування розроблених схем та реалізованих за ними заходів для стабілізації ситуації в державах, створення позитивного іміджу і, зрештою, виправдання владних структур за неетичне поводження з нелегальними мігрантами.

Засади європейськими парадигмами міграційної політики традиційно є *мультикультуралізм* і *транснаціоналізм* (Глік Шіллер, Фонер, Вертовець), в основі яких – захист прав національних меншин, зокрема й мігрантів. Зазначимо, що американська теоретична школа щодо асиміляції відрізняється від підходів європейських аналітиків до вивчення зазначеного процесу насамперед жорсткішими схемами «окультурювання»

чужоземців у т. зв. американському плавильному котлі, де всі нації переплавляються в єдине ціле, утворюючи цілісний американський народ (Фіонер, Ван Туберген).

У західній науці за останні десятиліття з'явилися нові визначення щодо асиміляції, які близькі до згаданого, однак, на переконання європейців, є м'якшими за змістом і суттю. Йдеться про вже згаданий термін «*аккультурація*», а також термін «*деасиміляція*».

Спадає на думку, що поняття «аккультурація» і «деасиміляція» штучно ввели до наукового обігу з метою відійти від чітких, можна сказати, жорстких визначень асиміляції, тобто поглинання іншої народності. Не виключаємо також, що тяжіння до аккультурації є проявом проколоніальної ностальгії за минулим, що так чи інакше виявляється на політичному тлі європейської політики.

Як синонім до терміна «асиміляція» американський дослідник Мілтон Гордон також запропонував поняття «*деетнізація*» [10]. У своїй праці «Асиміляція в американському житті» він, зокрема, розподілив етнічну асиміляцію на її складові, серед яких і культурна асиміляція. За М. Гордоном, аккультурація [8; 9], як і асиміляція, це – процес, у якому етнічна меншина сприймає цінності та зразки поведінки домінуючої групи. При цьому аккультурація виявляється у двосторонньому процесі: з одного боку, на мігрантів впливає домінуюча культура, тоді як і емігрантська культура впливає на культуру титульної нації.

Існують також інші своєрідні тлумачення процесу і ролі асиміляції, як, наприклад, в етносоціолога Гарольда Абрамсона [13] та філософа Карла Дойча. За твердженням останнього, який розробив ідеї теорії виховання в поліетнічному суспільстві [11], протягом року можуть асимілюватися в середньому лише близько 0,1 % етнічної спільноти.

Водночас привертає увагу необізнаність деяких вітчизняних авторів, котрі в новій українській «Вікіпедії» визначають *асиміляцію як «зміну самосвідомості» особи (!)* [5; 6]. Якби таке припущення реалізовувалося на практиці, то сьогодні б не існувало жодної національної меншини і діаспори в цілому.

Паралельно з асиміляцією розглядають також прояви її фрагментації, що названо «*сегментною*» асиміляцією (Портес, Румбо, Жу, Уотерс). За згаданою теорією, деякі іммігрантські групи асимілюються тільки за обраними сегментами чужорідного суспільства. При цьому стверджується, що саме таким мігрантським групам легше адаптуватися до нового середовища [12].

Таким чином, кінцевий результат процесу асиміляції передбачає прийняття складових домінуючої культури. Хоча асиміляція, порівняно з акультурацією, є жорсткішою і часто реалізується із застосуванням примусу, насильства, тиску тощо, утім, такий тип поведінки домінуючої культури не може повністю перекреслити й замінити етнічні витоки походження людини, історичну пам'ять поколінь, культурні засади тощо, тобто фактично стерти код нації.

При цьому доволі часто спрацьовує феномен третього покоління, яке свідомо повертається до свого походження, до пошуків своїх витоків. Порівняно з другим поколінням, яке, врахувавши негативний досвід батьків, змушене пристосовуватися до нових умов існування і задля виживання навіть демонструє більшу відданість новому поведінку, ніж корінна культура. При цьому етнологи стверджують, що етнічна асиміляція є одностороннім процесом, який на практиці завершується повною або майже

повною втратою етнічною меншиною своїх споконвічних етнічних ознак: мови, культури, традицій, способу життя тощо і прийняттям особливостей домінуючого етносу. Таке положення національної меншини закріплено терміном *деетнізація*.

Повертаючись до питання автохтонності, зазначимо, що спостереження за цим явищем наштовхнуло на думку про те, що **автохтонність є потужним джерелом для виживання етносу за умов асиміляції**.

Автохтонність спирається на такі засадничі джерела, як:

1. Земля – це хліб і це життя.

2. Віра – як надія на духовний порятунк.

3. Мова, культура (освіта) – як засади історичного коду нації.

Усі три компоненти надають сил, впевненості, надії на виживання за будь-яких умов. Можливо, тому й колишні імперії протягом століть не можуть фактично знищити українство, яке поки перебуває на своїй землі, хоча й розділений між чужинцями. Плакає власну віру і оберігає українську культуру.

Для знищення всього цього владні структури Польщі, Росії, Румунії, Угорщини протягом століть розробляли теорії, плани, моделі з винищення українства. Як приклад згадаємо теорію неспроможності українців на створення власної держави і розбудови державності, модель поглинання українців, теорію пацифікації та ін. Усі вони схожі по суті, хоча й певною мірою різняться засобами реалізації.

За теоретичними розробками, що здійснювалися на практиці, у цій площині передводять західно- і східноєвропейські концепції, зокрема, ідеї польських соціал-демократів Станіслава Стемповського, Романа Дмовського, Юзефа Ожеховського, Генрика Юзевського, які запровадили ідею поглинання українства через *осадництво, утравізацію і прозелітизм*. Головна проблема, як вважали польські теоретики, полягала в значній кількості українського населення, що підпало під протекторат Польщі внаслідок Першої світової війни – 11 мільйонів осіб. І цю кількість, на їхнє переконання, Польща

«не могла легко проковтнути», тобто асимілювати. 500 тисяч осіб ще була спроможна «перетравити», однак 11 мільйонів – ні. Тоді саме й почали шукати варіанти та розробляти всілякі моделі, як це зробити і що запровадити для «поглинання» українства.

Звернімося до рішень Паризької мирної конференції 1919–1920 років по закінченню Першої світової війни. На конференції європейські країни жваво обговорювали питання майбутньої долі українських територій і українського населення, оскільки УНР прогала боротьбу за власну незалежність. Позиція Франції (очільник делегації Дж. Клемансо) була однозначно антиукраїнською і полягала в передачі Польщі протекторатських повноважень над українськими територіями. Позиція Британії лишалася проукраїнською. Глава британської делегації Ллойд Джордж переконував учасників у тому, що Польща не повинна поглинати українське населення, яке не є польським і не хоче бути польським. Американські представники виступали за автономію українських земель у складі Польщі, хоча активно не наполягали на цьому.

До думки присутніх на конференції представників української держави, як свідчать документи, не прислухалися. Як результат, Польща отримала протекторат над українськими територіями: 160 тисяч км² з населенням 11 мільйонів осіб: у результаті території Лемківщини, Посаяння, Підляшшя, Холамщини опинилися в польських руках. Остаточне це рішення було закріплене **14 березня 1923 року в спеціальному документі**, який, до слова, **містив положення щодо надання українцям культурної автономії**.

Серед згаданих теоретиків привертає увагу постать талановитого письменника, громадського діяча С. Стемповського (1870–1952), який навіть працював в уряді Симона Петлюри й опікувався освітою та шкільництвом. Цікавою є також постать Романа Дмовського (1864–1939) – активного політичного діяча, завдяки зусиллям якого на Паризькій мирній конференції українське питання було вирішене на користь Польщі.

Названі особи активно впроваджували в життя та реалізовували загарбницькі інтереси Польської держави. Відправним постулатом С. Стемповського в баченні українців було переконання в неспроможності українців утворити власну державу. Політик пише: «<...> український народ був неспроможним створити свою власну державу і не тільки не відчував у цьому необхідності, але й не розумів цього і не міг боротися за неї» [ци. за: 7, с. 141]. Асиміляційні дії польської влади активно розгорнулися в міжвоєнний період – у роки нищення української присутності на зазначених територіях, створення концентраційних таборів для представників української інтелігенції: військових, вчителів, священників тощо.

Варто нагадати, що в 1923 році Рада послів Антанти погодилася на передачу Західної України під тимчасове управління Польщі тільки під гарантію надання регіону автономії, відкриття українських шкіл, університету, дозволу на користування українською мовою в державних установах і поваги до релігії.

Ігноруючи положення міжнародних документів, поляки, захопивши українські етнічні території, провели насильницьку асиміляцію. Польська окупаційна влада ретельно приховувала від міжнародних гуманітарних організацій, зокрема й Ліги Націй, статистичні дані, численні факти про жертви серед українського населення. Тим часом кількість загиблих українців у результаті кривавої колонізації може сягати кількох сотень тисяч осіб. Тим самим Польща завдала нищівного удару по українській національній самосвідомості на Волині, Холамщині, Підляшші.

Основи української державності було підірвано і створено передумови для регіональних міжнаціональних конфліктів у майбутньому. Численні військові злочини, вчинені польськими окупантами на території Західної України, досі замовчуються і не визнаються сучасною польською владою, а отже, і міжнародною спільнотою.

Про жорстокість екзекуцій ходили легенди. За спогадами польського полковника

Юзефа Бека, мешканців українських сіл, які демонстрували невдоволення, знищували. З особливим завзяттям поляки «полювали» на захисників української державності. Так, без суду і слідства були вбиті член уряду Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) Мартинець і відомий композитор Остап Нижанківський. У цілому число заарештованих та інтернованих серед українського цивільного населення під час польської окупації, за найобережнішими оцінками, склало не менше 250 тисяч осіб.

Після варшавської угоди С. Петлюри з Ю. Пілсудським у 1920 році польська влада з метою насильницької асиміляції і колонізації українців направила в регіон потік польських переселенців, яким було передано понад 200 тисяч гектарів землі в Галичині, 112 тисяч гектарів на Волині і 113 тисяч гектарів на Поліссі. На окупованих територіях діяла комендантська година, було обмежено пересування, а армія була готова в будь-який момент до придушення повстань. Польські надзвичайні військово-польові суди, що діяли з 1918 року, у 1920-х роках отримали право протягом 12 годин виносити смертні вироки, чим влада охоче користувалася.

У рамках деукраїнізації Західної України польське керівництво наклало заборону на діяльність українських громадсько-політичних і культурно-освітніх організацій. З березня 1920 року в діловодство було введено новий географічний термін: «Малопольська всходня» («східна Мала Польща») і заборонено вживання термінів «Західна Україна» та «українець». У Львові було заборонено українські газети «Дело» та «Свобода». Молодим людям забороняли навчатися в університетах Львова, поки вони не пройдуть службу у Війську Польському.

Під час окупації цілеспрямовано знищувалися українські школи, а їх будівлі польські військові забирали під свої потреби. З 17 тисяч учителів тільки 2 тисячі були українцями, а в Крайовій шкільній раді було лише сім членів-українців із сорока. Викладання українською мовою могло вестися виключ-

но в нижчих підготовчих школах громади, в інших – виключно польською. Крім того, як для нижчих підготовчих шкіл, так і відносно приватних курсів для неписьменних діяла заборона на навчання українській грамоті².

Польська влада не обмежувалася знищенням української самобутності на захоплених землях. Наприкінці 1919 року регіон охопила ще одна проблема – епідемія тифу. Польське керівництво не вживало жодних заходів у протистоянні хворобі. Смертність серед хворих на тиф у той час досягала від 20 % до 50 %. Тільки за перший квартал 1920 року захворіло понад 20 тисяч українців. Польська санітарна служба вирішила, що рятувати Західну Україну від епідемії недоцільно і «потрібно чекати, коли вона згасне сама» [3].

Вочевидь, природне скорочення українського населення окупованих територій від хвороб сприяло прискоренню асиміляції, тому польська влада свідомо ігнорувала голод, епідемії, інші соціальні проблеми регіону. Села не відновлювалися, насіння для посівів селянам не постачалося. Замість цього польські жандарми займалися реквізицією і відбирали в українців останнє.

Активне очищення захопленої території від українських селян було зумовлене програмою про переселення в Західну Україну ветеранів польсько-української війни, які отримували вилучену в українців землю. Тільки на Волинь із двохмільйонним населенням Ю. Пілсудський переселив 300 тисяч польських поселенців, яким віддали найкращі землі й надали важливі адміністративні посади. Примітно, що колишні польські військові, що прославилися в боротьбі з українцями, мали стати опорою стабільності в регіоні.

Іншою підтримкою дій польської влади в Західній Україні стало залучення спеціально створених із цією метою відділів поліції, призначених для швидкого придушення виступів проти польської влади. Крім цього, до завдань спеціальних відділів входила розшукова і слідча діяльність щодо співчувачих прихильникам створення незалежної Української держави. Від донесень у поліцію

не було відбою, що стимулювало кількісне збільшення польських карателів та призвело до спрощення слідчих і судових процедур. Без суду і слідства розстріляли одного із засновників Української військової організації (УВО) Юліана Головінського, замучили ідеолога і крайового провідника Організації українських націоналістів (ОУН) Степана Охримовича. Згідно з вироями військово-польових судів розстріляли українських патріотів, відомих діячів УВО і ОУН Василя Біласа та Дмитра Данилишина. Місцеве населення, що виявляло національну активність і симпатизувало ОУН, піддавали регулярним поліцейським зачисткам.

Драматичні наслідки мала т. зв. «*паціфікація*» – особлива політика, яку в 1930-х роках проводили проти цивільного населення Галичини польські загони поліції та регулярної армії. Поляки займали українські села, палили будинки, храми, вилучали майно. За час паціфікації було закрито 150 православних церков, а їхні землі конфісковано. Польські карателі заарештували понад 2 тисяч українців, розгромили 800 сіл, ліквідували український центр «Просвіта», товариства «Луг» і «Сокіл» тощо. Військовополонених, громадських діячів та мешканців сіл, що ставали жертвами терору з боку окупаційної влади, відправляли до концентраційних таборів, які «прославилися» на всю Європу жахливими умовами утримання. Затримані страждали від голоду й холоду в умовах повної антисанітарії. Багатьох полонених піддавали систематичним катуванням, наглядчі вибивали їм зуби, виколювали очі, ламали кістки.

У *концтаборі в Стшалково* одночасно перебувало до 57 тисяч ув'язнених. Від постійних тортур і хвороб у цьому таборі тільки за офіційними даними загинуло понад 8 тисяч осіб. У концентраційному таборі в районі міста *Тухолі*, куди також відправляли українців, до 1921 року загинуло понад 22 тисячі осіб. У 1934 році для знищення української політичної опозиції польський окупаційний режим спеціаль-

но створив *концтабір Береза-Картузька*. Розповідаючи про роботу концентраційного табору, його комендант Юзеф Камаль-Курганський демонстрував відверту ворожість до українців. За час окупації десятки тисяч українців загинули в польських концтаборах у Вадовичах, Модлині, Львові, Стрию, Яловці, Брест-Литовському, Перемишлі, Ланцуті, Тухолі, Стшалково. Епідемії тифу, дизентерії, голод, відсутність одягу, регулярні катування, тисячі трупів, які лежали на відкритому повітрі місяцями, – уся ця політика в польських таборах смерті й досі наводить жах на дослідників [див.: 3]. Отже, у 20 концтаборах перебувало понад 57 тисяч ув'язнених, загинули тисячі осіб.

Ці сумні сторінки історії заслуговують докладного розслідування й засудження з боку всього світу і міжнародних організацій, щоби запобігти подібним злочинам проти людства в майбутньому.

1941 рік. Українські націоналісти, як писали польські історики, позбавлені відчуття реальності, намагалися 1 липня 1941 року проголосити незалежну соборну Україну від Сяну до Кавказу. Усе це, за словами польських інтелектуалів, нагадувало «трагікомедію».

У післявоєнні роки польське керівництво знову повернулося до українського питання. Люблінський комітет уклав угоду із СРСР про східний кордон по «Лінії Керзона», почав проводити земельну реформу. У першій половині 1945 року Червона Армія за участі польських частин завершила вивільнення польських земель від гітлерівських загарбників.

За польським планом асиміляції, як стверджувалося в працях польських діячів, необхідно було особливу увагу звернути на школи, виші, культурні установи. «Починати з молодого покоління, з дитячих садків. Але таке робити поступово, не примусово». Програма асиміляції містила такий план: 1) виселення 500 тисяч українців; 2) швидко й автоматично розпорозити українське населення по інших польських територіях.

Як тут не згадати *військову операцію «Вісла» квітня 1947 року*, коли було виселе-

но 150 тисяч українців з їхніх корінних земель, що фактично стало реальним втіленням теорії асиміляції на практиці. Плани щодо українського населення існували ще задовго до 1947 року – у 1920–1930-х роках, про що мовилося вище [див.: 4]. Певний час УПА намагалася чинити збройний опір новій владі, але сили були нерівними [4]. Під приводом боротьби з УПА українців, що споконвіку жили тут, було виселено й розселено на території Польщі. Операція «Вісла» стала квінтесенцією реалізованої асиміляції Польщею українців за допомогою нищення і прямого геноциду українського етносу. Привертає увагу той факт, що й після військових зачисток мирного населення вже радянська влада продовжувала віддавати польській стороні українські землі до середини 1950-х років «задня вирівнювання кордону».

Після «Вісли». Чи завершився процес асиміляції українців? Незалежність України була визнана Республікою Польща. Водночас із визнанням чи зникли претензії щодо нашої держави з боку поляків? І чим слабкішою ставала Українська держава, тим жорсткішою вимальовувалася позиція польського сусіди. Сьогодні польська сторона порушує питання про компенсацію виселенням радянською владою полякам з боку України...

Утім, повертаємося до нашої теми – теми асиміляції. Асиміляційні процеси спостерігаються в усіх країнах світу, не залишилась осторонь і демократична Європа. З розширенням Європейського Союзу окремими країнами-членами відпрацьовувалася власна схема асиміляції, що було викликано напливом значної кількості мігрантського населення з колишніх колоніальних володінь держав Євросоюзу. Моделі асиміляції реалізовувалися в різних країнах із застосуванням диференційних правил і вимог, однак усі вони зосередилися на трьох варіантах:

- мультикультурна модель, або модель мультикультуралізму;

- демократична, або французька, модель, що впроваджувалася переважно у Французькій Республіці і в країнах, що поділяють погляди Франції на європейські стандарти.

- ізоляціоністська модель, або німецька модель, що була запроваджена в Німеччині.

Зазначимо, що ізоляціоністська модель спрямована на ізоляцію емігрантської спільноти, оскільки за конституцією ФРН німецьке громадянство може бути надано тільки «по крові», тобто громадянам, народженим від німців. Цією пересторогою мігрантська спільнота одразу відокремлювалася від німецького суспільства і змушена була знаходити можливості пристосування до ізоляційних правил. Згодом німецьке законодавство поповнилось іншими рішеннями, які надають громадянство дітям мішаних родин або тим мігрантам, що проживають у країні певну кількість років. Якщо мігрант прагне залишитися в Німеччині, він змушений задля роботи так чи інакше опанувати мовою, культурою, професійними навичками тощо. Урешті, стати німцем на перших етапах за культурними ознаками.

Французька модель, або як полюбують її називати самі французи – «демократична», на перший погляд здається демократичною, однак містить низку умов і пересторог, за якими мігрант має повністю опанувати французькою культурою, мовою, традиціями, скласти відповідні іспити на французькість, довести, що він вже не мігрант, а француз. Тоді, вірогідно, він зможе ввійти у французьке суспільство майже на повноправних засадах. Урешті-решт, французька модель повністю асимілювала мігрантів, які змушені були навчати дітей у французьких школах і вишах, лікуватись у французьких поліклініках і лікарнях, працювати на французького підприємця чи бізнесмена тощо.

Третя модель мультикультурності або полікультурності, що була запроваджена у Великій Британії і в деяких країнах Скандинавії, передбачала паралельне існування і взаємодію різних культур і світоглядів, і швидше нагадувала процес декультурації, ніж асиміляції. Цей підхід повністю провалився, а причина лежить на поверхні. Ідеологи мультикультуралізму не врахували того факту, що мігранти є представниками

різних цивілізацій, а цивілізації не тільки не поглинаються одна одною і навіть частково не змішуються, оскільки сформовані людством на різних засадничих платформах протягом всієї історії розвитку людини, є зрощеними на біологічному рівні і виступають певним кодом кожного етносу.

У результаті провалу всіх згаданих моделей пристосування мігрантів до європейських варіантів європейські країни нині шукають нові підходи до розв'язання мігрантської кризи.

Аналізуючи варіанти європейських моделей, запроваджених уже у ХХІ ст. в найдемократичніших європейських державах, можна дійти висновку про певний збіг складових польської асиміляційної політики до розв'язання проблеми українців з французькою моделлю. І тут не йдеться про пряме запозичення методів і заходів, однак теоретичне підґрунтя збігається. Так, французьке уявлення про велич французької культури, її вищості над іншими культурами чужоземних народів диктував французькій політиці протягом століть місіонерську роль у різних куточках світу. І французи, завойовуючи інші території, роблячи з них колоніальні володіння, нав'язували свою мову, культуру, світосприйняття... Створювали щось на кшталт маленьких Францій, як, наприклад, у Вьетконгу або в Алжирі, де в результаті з'явилася країна алжирських французів, які були більше французами, ніж самі французи в Парижі. Така політика не раз наражала французький уряд на політичні кризи й диктувала жорсткі засоби для відновлення спокою в країні. Нагадаємо про алжирську війну Шарля де Голля 1956 року, якому прийшлося ввести регулярні війська в алжирську ще французьку

колонію, оскільки алжирські французи виступили проти надання Алжиру незалежності, при тому виступили вже своїми алжирсько-французькими збройними силами з авіацією і танками. Історія знає чимало подібних фактів.

Так і польська модель: якщо ти поляк, то маєш бути поляком на сто відсотків, знати мову, культуру, бути католиком. «Якщо ти поляк – ти католик, якщо ти не католик – ти не поляк». Методи, що їх застосовувала польська влада проти українців, також нагадують французькі варіанти втихомирення невдоволених. При цьому не виключаємо, що французька і польська асиміляційні моделі формувалися взаємно і були запозичені одна від одної. І події минулого століття змінилися сучасними.

Так-то воно так, однак, враховуючи ігнорування Росією всіх постулатів ООН, які вже для цієї держави і не є постулатами, таке правило не спрацьовує. Тому звернення в даному випадку до фактору часу, на наше переконання, може сприяти розв'язанню кризи.

І, нарешті, третя складова: залучення волевиявлення мешканців даного регіону або місцевості, що **підтверджується результатами проведеного референдуму**. І в цьому питанні маємо історичні приклади розв'язання територіальних суперечок.

Врахування всіх зазначених складових сприятиме складанню цілісної картини кризи, знаходженню та визначенню її винуватців, яких, між іншим, можна піддати міжнародному суду, за умов визначення актів агресії і самого агресора. Уважний аналіз даних за трьома складовими сприятиме якщо й не блискавичному розв'язанню кризи, то віднайденню консенсусних складових до посування по висхідній її послаблення і, врешті, знаходженню компромісних рішень.

Примітки

¹ Окультурювання (*acculturare* – від лат. *Ad* – до і *cultura* – утворення, розвиток) – процес взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю чи частково культури іншого народу [1].

² Масові арешти інтелігенції, духовенства і простолюда почалися 13 квітня. Було арештовано близько

15 вчителів народних шкіл і понад 60 священників (серед них: 70-річний о. І. Попеля з Довгополя, 68-річний о. Степанович з Кут). Арештовано понад 3000 селян, між ними – жінки з малими дітьми [3].

Список використаних джерел

1. Акультурація. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Акультурація>.
2. Історія країн Центральної і Східної Європи після Другої світової війни. URL : https://pidruchniki.com/1202022440957/istoriya/krayini_tsentralnoyi_shidnoyi_yevropi_pislya_drugoyi_svitovoyi_viyuni#187.
3. Кривава книга. Ч. 2. Матеріали до польської інвазії (оригінал). *RuLit*. URL : <https://www.rulit.me/books/krivava-kniga-ch-2-materiyali-do-polskoi-invazii-original-read-238529-59.html.3>.
4. Кузіна І., Божко І. Спадкоємці депортованих поляків погрожують Україні позовами. Чи є привід остерігатися реституції. *Дзеркало тижня*. 30 жовтня 2015. URL : <https://dt.ua/internal/spadkojemci-deportovanih-polyakiv-pogrozhuuyt-ukrayini-pozovami-chi-ye-privid-osterigatisya-restituciyi-.html>.
5. Культурна асиміляція. URL : <http://www.history.org.ua/?l=EHU&verbvar=Asymiliatsiia&abcvar=1&bbcvar=21>.
6. Наслідок асиміляції – втрата первісної культури та самосвідомості. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
7. Чекаленко Л. Д. Без незалежної України не було б незалежної Польщі. *Україна дипломатична*. Київ : Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, 2009. Вип. XV. URL : <https://study.com/academy/lesson/segmented-assimilation-theory-definition-examples.html>.
8. Acculturation anthropology Written By: The Editors of Encyclopaedia Britannica See Article History. URL : <https://www.britannica.com/topic/acculturation>.
9. Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origin. By Milton M. Gordon. New York: Oxford University Press, 1964. 276 pp. Cloth, Mary Bosworth Treudley. Social Forces, Volume 43, Issue 1, 1 October 1964, Pages 125–126. URL : <https://doi.org/10.1093/sf/43.1.125>.
10. Gordon M. 1964. The Nature of Assimilation. URL : http://demografi.bps.go.id/phpfiletree/bahan/kumpulan_tugas_mobilias_pak_chotib/Kelompok_1/Referensi/Gordon_assimilation_in_america_ch3.pdf.
11. Karl Deutsch's Contribution to the Theory of International Relations by Dario Battistella. URL : https://www.cairn-int.info/article-E_RIPC_104_0567--karl-deutsch-s-contribution-to-the.htm.
12. Segmented Assimilation Theory: Definition & Examples. URL : <https://study.com/academy/lesson/segmented-assimilation-theory-definition-examples.html>.
13. The Use of LSD in Psychotherapy and Alcoholism / Harold A. Abramson (ed.), Frank Fremont-Smith (Introduction). URL : <https://www.amazon.com/Use-LSD-Psychotherapy-Alcoholism/dp/B000NXJ9YC>.

References

1. Acculturation. Available from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Akulturatsiia>.
2. History of the Countries of Central and Eastern Europe after World War II. Available from: https://pidruchniki.com/1202022440957/istoriya/krayini_tsentralnoyi_shidnoyi_yevropi_pislya_drugoyi_svitovoyi_viyuni#187.
3. Bloody Book. Part 2. Materials for the Polish Invasion (Original). *RuLit*. Available from: <https://www.rulit.me/books/krivava-kniga-ch-2-materiyali-do-polskoi-invazii-original-read-238529-59.html>.
4. KUZINA I., BOZHKO I. (2015) Heirs of Deported Poles Threaten Ukraine with the Actions. Is there a Reason to Beware of Restitution. *Dzerkalo Tyzhnia*, October 30. Available from: <https://dt.ua/internal/spadkojemci-deportovanih-polyakiv-pogrozhuuyt-ukrayini-pozovami-chi-ye-privid-osterigatisya-restituciyi-.html>
5. Cultural Assimilation. Available from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/http://www.history.org.ua/?l=EHU&verbvar=Asymiliatsiia&abcvar=1&bbcvar=21>.
6. The Loss of Original Culture and Self-Consciousness are the Results of Assimilation. Available from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
7. CHEKALENKO L. (2009) Independent Poland Is Impossible without Independent Ukraine. *Diplomatic Ukraine*. Kyiv: General Direction for the Attendance of Foreign Missions. Iss. 15.
8. Acculturation Anthropology. Available from: <https://www.britannica.com/topic/acculturation/>
9. GORDON Milton M. (1964) Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origin. New York: Oxford University Press, 276 pp.
10. GORDON M. (1964) The Nature of Assimilation. Available from: http://demografi.bps.go.id/phpfiletree/bahan/kumpulan_tugas_mobilias_pak_chotib/Kelompok_1/Referensi/Gordon_assimilation_in_america_ch3.pdf.
11. Karl Deutsch's Contribution to the Theory of International Relations by Dario Battistella. Available from: https://www.cairn-int.info/article-E_RIPC_104_0567--karl-deutsch-s-contribution-to-the.htm.
12. Segmented Assimilation Theory: Definition & Examples. Available from: <https://study.com/academy/lesson/segmented-assimilation-theory-definition-examples.html>.
13. ABRAMSON Harold A., ed. The Use of LSD in Psychotherapy and Alcoholism (Introduction by Frank Fremont-Smith). Available from: <https://www.amazon.com/Use-LSD-Psychotherapy-Alcoholism/dp/B000NXJ9YC>.